

AUF jubileumsleir Utøya 1987

Med forbehold om endringer
SPERRET til 25.7. kl. 11.00

Statsminister Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJON

Da jeg for ett år siden var her på Utøya la jeg vekt på at landet er oppe i en økonomisk situasjon som krevde vilje til ansvar og vilje til reformer. Siden regjeringskrisen sist vår hadde vi da nettopp fått gjennomført den sterkeste økonomiske omlegging midt i et budsjettår som er foretatt i hele etterkrigstiden.

Siden har vi videreført arbeidet med å rydde opp i norsk økonomi i statsbudsjettet for 1987 og grunnen er fast kurs i den økonomiske politikken.

Nå ser vi at resultatene begynner å vise seg. Vi ser lys i enden av tunnelen. Eksporten øker og importen synker. Vi produserer mer og bruker mindre. Den uhemmede forbruksveksten er blitt dempet. Likevel er vi bare på vei. Vi har en større del av oppryddingen foran oss enn bak oss. Til tross for flere positive trekk er ubalansen i norsk økonomi fortsatt stor, og utenriksøkonomien var allerede blitt så sterkt svekket i 1985 og 1986, at vi har måttet oppleve at Norge ikke lenger befinner seg helt på topp når det gjelder internasjonale institutters vurdering av vår økonomi og kredittverdighet.

Det er et faktum at norsk økonomi nå er på vei ut av det uføre alle innså at vi var kommet opp i våren 1986. Fortsatt gjenstår mye og det er viktig å holde en fast linje.

Willoch-regjeringen falt på sin egen handlingslammelse da den så at problemene tårnet seg opp.

En samlet arbeiderbevegelse har igjen vist at den har evne til å undersøke virkeligheten og de nye utfordringer den stiller oss overfor. Det har nok engang vist seg at vi kan samle oss om

det som er nødvendig, - og sikre flertall for det - selv om det krever mot og styrke i første omgang.

Men vi slår oss ikke til ro med å få vogna på skinnene igjen. Vi har satt oss som mål å utforme og gjennomføre en politikk ved innledningen til sosialdemokratiets neste hundreår. Det er 80- og 90-åras utfordringer vi har satt på dagsorden.

Arbeiderbevegelsen går til denne oppgaven ut fra vårt eget historiske idégrunnlag; frihet, likhet og brorskap. Vi må fange opp hverdagen og dens problemer og utfordringer for folk flest. Så må vi drøfte oss fram til nye og bedre måter å løse oppgavene på. Og endelig må vi ta ansvar for å sy sammen det vi ønsker til en helhetlig politikk som lar seg praktisk gjennomføre.

Virkemidlene i politikken må stadig fornyes. Det var denne fornyelsen både AUF's og partiets landsmøte tidligere i år var opptatt av. Det var også en slik tanke som lå bak vårt 1.mai slagord i 1986: Tid for reformer. Det viste seg å bli også noe mere; tid for en ny politikk og en ny regjering!

Vi må få en mer rettferdig fordeling. Sosiale ulikeheter vokser fram i nye former, og kampen for rettferdighet tar aldri slutt.

Arbeiderbevegelsens kamp for en mer rettferdig fordeling var i utgangspunktet en kamp for en bedre fordeling mellom grupper. Her har vi nådd langt - men ikke langt nok. I første halvdel av 80-åra opplevde vi tilbakeslag - forskjellene økte igjen.

Det dreide seg også om en bedre fordeling mellom distrikter. "By og land, hand i hand" var viktig slagord alt på 1930-tallet. Også har vi opplevd tilbakeslag i 80-årene. Det er mye ugjort på begge disse områdene.

Vi ser nå klarere en tredje fordelingsoppgave: Mellom generasjonene.

Også på disse områdene har utviklingen gått i gal retning i 80-åra. Derfor arbeider vi med reformer som bygger på den gjensidige avhengigheten mellom generasjonen.

Dere som er unge idag føler mulighetene truet. Vi ser det kanskje klarest når det gjelder studiefinansieringen og på boligmarkedet. Her er ordningene svekket og byrdene for den enkelte er økt. Mange unge føler at generasjonene foran dem har trukket stigen opp etter seg.

Vi må bli dyktigere i måten å drive vårt næringsliv på. Vi skal produsere mer, både av varer og av tjenester for hverandre.

For å skaffe oss en sterk økonomi også utenom oljevirkosomheten må vi for det første sette inn ressurser, folk og penger der hvor behovene og vekstmulighetene er størst. Vi må investere mer i vår økonomiske fremtid. For det andre trenger vi å kunne mer. Derfor er utdanning og forskning noe vi må satse for fullt på. For det tredje må vi sørge for at den enkeltes kunnskap kommer bedre til nytte i arbeidslivet. Demokrati i arbeidslivet har verdi i seg selv, fordi det bygger på respekt for arbeidets verdi og den enkeltes bidrag. Samtidig skaper det grunnlag for løsninger som gir fornyelse og bedre bruk av ressursene.

I samarbeid med partene i hele arbeidslivet er Regjeringen nå iferd med å starte opp et nasjonalt handlingsprogram for demokratisk arbeidslivsutvikling. Det vil bli et eget senter for dette programmet som skal formidle erfaringer mellom bedrifter og bransjer, ta initiativ på nye områder og drive opplæring av tillitsvalgte og ledere i arbeidslivet. Med dette programmet vil Norge igjen komme i fronten når det gjelder utbyggingen av bedriftsdemokratiet.

Vi må styrke og fornye velferdssamfunnet. Frihet og velferd hører sammen. Velferdsgodene vi har tilgang til gjennom fellesskapet, er viktige for vår private velstand. Vi merker det særlig når tilbudet ikke er godt nok. Når det ikke er ledig plass i barnehagen eller sykehjemmet. Når veiene våre ikke blir

måkt eller vedlikeholdt. Velferdsgodene er viktig for oss alle. Når tilbud vi har behov for ikke er tilgjengelige, begrenses vår frihet.

De nærmeste åra vil omorganisering av velferdssamfunnet være en hovedoppgave. Målet er å gjøre dem bedre og mer rettferdige. Derfor skal de offentlige tjenestene og støtteordningene gjennomgås. Velferdssamfunnet skal tilpasses nye forutsetninger. Vi har på bare 10-15 år opplevd store endringer i hva som er den typiske barnefamilien. Fordelingsproblemene har nye former. Nye behov og ønsker oppstår.

Den offentlige sektor er selve hjertet i velferdssamfunnet. Likevel er den ikke et mål i seg selv, men et middel til å løse våre felles oppgaver og skape et bedre og tryggere samfunn.

For Høyre er kritikken av det offentlige et politisk virkemiddel for å holde liv i myten om at private løsninger alltid er det beste.

Da Høyre satt i regjering, lette de febrilsk etter hva som kunne privatiseres. Arbeiderpartiet spør: Hva er oppgaven, og hvordan kan den løses best? Arbeiderpartiet vil derfor kritisere og forbedre der det er nødvendig.

For oss er det resultatene som teller!

Arbeiderpartiet setter brukernes behov i fokus. Ikke alle oppgaver bør løses gjennom det offentlige. Samfunnet er i konstant forandring. Dagens offentlige løsninger vil ikke nødvendigvis fungere i morgen. På samme måte kan det være hensiktsmessig å overføre private oppgaver til det offentlige.

Høyre prøver stadig å stille den private mønsterbedriften opp mot den offentlige virksomhet som driver under de vanskeligste forholdene. Slik vil de forsvare ropet om privatisering.

Arbeiderpartiet vet at privatisering ikke løser alle de store oppgavene vi står overfor.

Vårt stikkord er fornyelse.

Fornyelse betyr:

- At oppgavene løses på nye og bedre måter.
- At økte ressurser settes inn der behovet er størst.
- At vi skaper nye samarbeidsformer i lokalmiljøet og på arbeidsplassen som kan utløse ubrukte krefter og ressurser.

At det er behov for fornyelse betyr ikke at den offentlige sektor er akterutseilt, men at mye kan gjøres enda bedre.

Og det er helt nødvendig at en også i den offentlige sektor følger den teknologiske utviklingen som foregår ellers i samfunnet.

Høyre la nå i sommer fram sitt valgmanifest. Ser vi på formen, stilen og språket, kunne en nesten forledes til å tro at partiet har gjennomgått en fornyelse. Manifestet er fullt av velmenende ønsker om at vi skal være sammen om framtiden.

Høyres sterke og negative kritikk av den offentlige sektor er langt på vei forsvunnet i all velviljen. Nå er også Høyre plutselig ivrig etter å bygge flere barnehager. Etter at de i regjering halverte tallet på nye plasser som ble bygd hvert år, og det i en tid da statens inntekter økte som mest.

Selvfølgelig er grunntanken hos Høyre negativ som før. Kravet om sterkere "privatinnslag" fremstilles stadig som en vidunderkur for å få bedre utnyttelse av ressursene.

Når Høyre ikke toner flagg så klart som før, viser det bare at de innser at det ikke lenger er så store politiske gevinster å hente på den negative kritikken av velferdssamfunnet, spesielt foran et kommunevalg kan dette være risikabelt. Den velferdsstaten vi ofte diskuterer er jo nemlig for en meget stor del bygd opp av velferdskommuner.

Dere har sikkert alle lagt merke til at Høyre nå har gjort "høyrebølgen" til sitt varemerke, brukt på brosjyrer og plakater.

Dette viser bare at høyrebølgen har mistet sin kraft. Det som er gjort til offisiell Høyre-politikk ligger nå som før på slep etter den politiske debatten. Lærdommen er: Høyre, alltid på slep.

Økonomi.

- Bare ved å holde økonomien i orden, vil det være mulig å videreutvikle velferdssamfunnet, står det i Høyres valgmanifest. Men hva var erfaringen under den borgerlige regjeringen? Økonomien ble ikke holdt i orden. Den kom ut av styring. Willoch-regjeringen slapp løs kredittmarkedet i 1984, akkurat da konjunktturene pekte oppover, startet en låne-boom vi ikke har sett maken til. I 1986 ble det lånt langt mer enn hva som ble spart her i landet. Den økonomiske utviklingen ble altfor ensidig grunnlagt på høye oljeinntekter og privat overforbruk innenlands. De konkurranseutsatte næringene tapte terreng.

De skadevirkninger som ble skapt av eksplosjonen i det private, delvis lånefinansierte forbruket fra 1984 til 1986, har Høyre systematisk bagatellisert. Denne forbruksveksten er nettopp hovedårsaken til den kraftige svekkelsen av fastlands-Norges økonomi vi opplevde, særlig i siste del av Willoch-regjeringens periode.

Da Arbeiderpartiet overtok regjeringen, måtte vi ta kraftige virkemidler i bruk for å rydde opp i norsk økonomi. For å stanse en langvarig spekulasjon mot den norske krona, og å hindre en kraftig forverring av konkurransevnen, var det nødvendig å devaluere.

En devaluering fører unngåelig til noe høyere prisstigning innenlands i en periode. En høy (nominell)rente har vært nødvendig av to grunner:

- Hindre ny spekulasjon mot krona.
- Dempe den generelle etterspørselen etter lån.

Da valutasituasjonen gjorde det nødvendig, satte Norges Bank før jul i fjor opp renten for sine lån til bankene fra 14 til 16%. Fra Regjeringens side ble det da sagt at vi ville sette

ned igjen renten, så snart det var mulig ut fra hensynet til kronen. Da det ble forsvarlig, satte vi også ned igjen renten, slik vi hadde lovet, eller faktisk litt lavere, nemlig til 13,8%.

De borgerlige kritiserte devalueringen i mai 1986, men de sa ikke noe om alternativet. Det var nemlig 10-15 milliarder i nedskjæring på offentlige budsjetter. Også det ville ha gitt negative og etter vår mening langt alvorligere virkninger for folk flest.

Den største renteøkningen skjedde under den borgerlige regjeringen, både i de private finansinstitusjonene og i Husbanken og andre statsbanker. Ser vi på realrenten, dvs. renten når vi tar hensyn til prisstigningen, økte den kraftig under Willoch-regjeringen. Realrenten var for årene 1982 til 1985 i gjennomsnitt 4,4,pst. mot bare 0,5 pst. i årene 1978-81 da Arbeiderpartiet hadde regjeringsmakt.

Statistikk fra Norges Bank viser at utlånsrenta på nye lån økte mest 1. halvår 1986 da den økte med 1,4 pst.poeng. i 2. halvår ble veksten redusert til 1,2. I løpet av 1. kvartal 1987 økte utlånsrenta med bare 0,1 pst.poeng.

De borgerlige påstår stadig at deres økonomiske opplegg vil føre til et mindre offentlig forbruk og dermed mindre press i økonomien som igjen kan gi grunnlag for lavere rente. Men dette er en uholdbar påstand. De borgerlige har ikke klart å samle seg om noen politikk som samlet sett er strammere enn Regjeringens opplegg. De ekstra innstramningene overfor kommunene og statsbankene, bl. a. Husbanken som Høyre fikk mellompartiene med på, skaper nye problemer, uten at gamle blir løst.

De borgerlige har jo ellers stort sett gått inn for å heve renten. Etter at Arbeiderpartiet i statsbudsjettet for 1987 fikk mellompartiene med på å senke topprenta i Husbanken til 11 prosent for lån tatt opp etter 1980, fikk Høyre under behandlingen av Revidert Nasjonalbudsjett i juni mellompartiene med på å heve topprenta i Hus- og landbruksbanken til 12 pst. igjen og heve renta på lån gitt før 1980 til 13 pst.

Etterhvert som vi får en nedkjøling av norsk økonomi, og prisstigningen avtar, vil de bli grunnlag for lavere rente. Regjeringen er likevel nødt til å gå langsomt fram for ikke å ødelegge det arbeidet som er gjort med å rette opp økonomien.

Etterspørselen etter kreditt er fortsatt meget sterk. Opplegget til skattereform - med bl.a. redusert fordel ved rentefradrag - vil være et viktig bidrag til å bedre styringen i kredittpolitikken.

I enkelte pressekommentarer den siste uka har en kunnet få det inntrykk at Regjeringen skal ha lovet en rentenedgang på 1 % som en forutsetning for det inntektspolitiske samarbeidet. Dette er ikke riktig.

I Nasjonalbudsjettet for 1987 sa vi at målet var en nedgang av det normale rentenivået i løpet av 1987. Dett er gjentatt bl.a. i møtene i Kontaktutvalget med partene i arbeidslivet. Vi har samtidig sagt at en slik nedgang først kan skje når presset i norsk økonomi er klart dempet og etterspørselen etter lån har avtatt. Det vi nå kan se er at veksten i det private forbruket er stoppet opp, men utlånene vokser fortsatt.

Det har vist seg at det tar tid å få stoppet den låne-boom som blåste opp under Willoch-regjeringen. Også bankene selv hadde ventet at folk nokså raskt ville låne mindre. Tross alt ble det mindre lønnsomt å låne, ikke minst for høyinnteksgruppene etter de skatteendringer Stortinget vedtok i fjor høst. Likevel er etterspørselen etter lån fortsatt høy. Det viktige nå er å komme skikkelig videre med skattereformen i forbindelse med statsbudsjettet til høsten.

Det er for tiden ikke forsvarlig med en generell rentereduksjon. Regjeringen har imidlertid forutsatt at bankene vil skjerme rente på lån til prioriterte formål, fremfor alt boliglån.

Den mangel på fasthet og konsekvens i økonomisk politikk som Høyre viste i Stortinget i juni, har tydeligvis rokket ved partiets troverdighet på dette viktige området.

Hadde Høyre fått til det de forsøkte under behandlingen av jordbruksoppgjøret i juni, ville partiet ha bidratt til å undergrave grunnlaget for det inntektspolitiske samarbeid og den moderasjon Regjeringen har lagt mye arbeid i å få til. Hva dette kunne ha ført til når det gjelder prisstigning og konkurranseevne vet vi ikke, men vi har god grunn til å anta at det ville kostet samfunnet langt mer enn Høyres forslag om reduserte offentlige utgifter.

Det er også på en slik bakgrunn vi må se forsøkene på å fri partiet fra ansvar for svekkelsen av norsk økonomi.

I en artikkel i Aftenposten sist mandag gjør Jan P. Syse et stort nummer ut av at Norges nettogjeld vil øke. Ja, det er ikke underlig, når vi vet at underskuddet for fastlands-Norge økte fra 43 milliarder i 1984 til 93 milliarder i 1986. På toppen av det falt oljeprisene. På en slik bakgrunn, uansett regjering, var det ikke mulig å unngå at landets gjeld ville øke. Hverken Høyre eller andre borgerlige partier har foreslått en så drastisk tilstramning at dette kunne unngås.

Tidligere statsminister Kåre Willoch følger opp Syse i et intervju i Aftenposten torsdag. - Vi betalte sterkt ned på landets gjeld til utlandet, sier Willoch. Ja, med de store oljeinntekter landet da hadde, ville jo noe annet vært helt uforsvarlig.

De skadevirkninger som ble skapt av eksplosjoner i det private, delvis lånefinansierte forbruket fra 1984 til 1986 har Høyre systematisk bagatellisert. Det er jo nettopp her mye av årsaken ligger til at fastlands-Norge ble svekket og importen økte.

Det private overforbruket skapte alvorlige problemer for landets økonomi. Åpningen av låneslusene, før en skattereform var gjennomført, var uansvarlig politikk.

Etter dette fikk vi en utvikling der husholdningene begynte å låne mye mer enn de sparte. Noen hadde fordeler av det, fordi skattesystemet oppmuntret til lån for folk med høye inntekter. Andre har fått problemer, fordi de har lånt over evne. Bankene og andre kredittinstitusjoner har sin del av ansvaret fordi de så aggressivt markedsførte lån og skattefordelene ved å låne.

Boligpolitikk

Det har alltid vært et tungt løft for unge å skaffe seg sin første bolig. Men i 80-årene under det borgerlige regjeringen ble det enda mye vanskeligere. Spesielt i byene er situasjonen alvorlig.

Den borgerlige regjeringen gjennomførte en rekke endringer i boligpolitikken som førte til at det ble dyrere å skaffe seg bolig. Boligbyggingen ble redusert fra 37 000 i 1981 til 26 000 i 1986. Husbankens ramme ble redusert, avdragstiden forkortet og renten økt. På denne måten ble det langt færre rimelige boliger.

I de senere år har det vært en byggeboom for næringsbygg som har tatt en økende andel av kapasiteten i byggebransjen. Det har, særlig i byene, blitt stor mangel på arbeidskraft i bransjen. Følgen er blitt kraftig økning i prisene for nye boliger. Det er fortsatt stor mangel på fagfolk som kunne bygge flere boliger.

Regjeringen har søkt å dempe presset på byggesektoren, bl.a. ved å innføre etableringsstopp for større næringsbygg i Oslo. Likevel tar det tid før vi får snudd utviklingen, fordi mange store prosjekter har vært planlagt i lang tid. Vi har hittil ikke hatt kapasitet i byggesektoren til å øke boligbyggingen så mye som vi ville ønsket.

Nå begynner presset å lette. Regjeringen hadde derfor lagt opp til å øke Husbankens lånerammer i andre halvår i år. Men det borgerlige flertall i Stortinget vedtok i stedet å kutte Husbankens lånerammer med 467 millioner. Det betyr at 1200 færre kan få lån i banken i år.

Også brukte boliger er blitt mye dyrere. Prisregulering ble under den borgerlige regjeringen opphevet for frittstående borettslag. Det ble innført et nytt system med maksimalpriser i boligkooperasjonen som førte til at leilighetene kan selges til maksimalpris i de aller fleste kommuner. Resultatet har vært stigning i innskuddene fra 50 til flere hundre prosent.

Det verste ved denne friere prisutviklingen er at den ble innført på et tidspunkt da boligbyggingen gikk ned og det var stor mangel på boliger. Dette viser at Høyre er dårlige til å bruke det "markedet" gjerne fremhever som fortreffelig. De glemte at et marked må være i balanse, om det i det hele tatt skal virke fornuftig. Med stor mangel på tomter og for liten byggekapasitet, måtte prisene stige.

Regjeringen har aktivt arbeidet for å rette opp situasjonen for de som søker bolig. Rammen for etableringslån er økt med 358 millioner. Disse lånene fordeles av kommunene, og kan brukes til boliglån og til kjøp av brukte boliger. Det er videre satt i gang et prøveprosjekt med en ny form for utleieboliger og for i år bevilget 50 millioner kroner til å bygge leiligheter uten innskudd og med en husleie på 2.250 kroner pr. måned.

Takten i boligbyggingen øker igjen etter flere år med nedgang. Regjeringen har lagt press på bankene slik at de tilgode- ser de som skal skaffe seg sin første bolig og skjermer renten på boliglån mot renteøkning.

Regjeringen setter nå igang et utredningsarbeid om problemene på boligmarkedet som møter unge og andre som skal etablere seg for første gang.

Ungdommen har i 80-årene et boligmarked preget av økte priser, et redusert utleiemarked, lavere boligbygging og økende innflytting til byene. Samtidig blir det flere enslige forsørgere og større ungdomskull. Det er derfor viktig å få tallfestet utviklingstrekkene på boligmarkedet, samtidig som det er nødvendig å vurdere på nytt de offentlige virkemidlene som direkte påvirker etableringssituasjonen for unge og andre som skal etablere seg for første gang.

Vi har understreket at også alternative virkemidler må utredes. I mandatet for utredningsarbeidet er det lagt vekt på tre forhold:

- * For det første skal boligmarkedet analyseres med særlig henblikk på situasjonen for de som skal etablere seg for første gang.
For det andre skal den virkning dagens boligpolitiske virkemidler har på etableringssituasjonen vurderes.
- * For det tredje skal det fremmes forslag til hvordan den eksisterende boligmassen kan utnyttes bedre, og utleiemarkedet skal vurderes spesielt.

Videre skal forsøket med den nye statlige låneordning for utleieboliger følges opp i utredningen, som også skal inneholde en vurdering av nye boformer og nye organisasjonsformer.

I tilknytning til en utredningsgruppe på 3 personer nedsettes det en referansegruppe med representanter bl.a. fra de politiske ungdomsorganisasjonene, LO og boligkooperasjonen. Arbeidet skal være ferdig innen 1. mai 1988, slik at det kan danne grunnlag for boligpolitikken i statsbudsjettet for 1989.

Studiefinansiering

Lik rett til utdanning, uansett økonomisk bakgrunn har vært et hovedmål for arbeiderbevegelsen. Og det er fortsatt et hovedmål for Regjeringens utdanningspolitikk.

Det viktigste redskap for å nå dette målet er utbygging av studieplasser og en god studiefinansiering.

Gjennom 60- og 70-årene var renten på studielån lave og stipendsatsen høyere enn i dag. Dagens studenter får ikke samme hjelp fra fellesskapet som gårdsdagens studenter gjorde. I tillegg har andelen kvinner som tar høyere utdanning økt, slik at det er stadig flere par hvor begge har studiegjeld. Det er med å øke belastningen på de unge familiene.

I 80-årene er studiefinansieringen svekket ved at rentene er økt, det er innført rentes rente, gebyr på tilbakebetaling og behovsprøving mot ektefelles inntekt. Den naturlige gjeldsfrykt som gjør seg gjeldende blant studenter fører til at stadig flere blir deltidsarbeidende studenter. Og det er færre som fullfører sine studier helt ut. Dette er en farlig utvikling. Vi får mangel på kvalifiserte lærerkrefter og forskere. Det betyr også en skjevere sosial rekruttering ved universitetene.

Det er nødvendig å snu denne utviklingen. De første skritt i den retningen er tatt allerede i årets budsjett:

- Aldersgrensen for behovsprøving mot foreldres inntekt er senket fra 20 til 19 år og til 18 år for alle i høyere utdanning.

- Minimumsstipendiet for borteboere under aldersgrensen er økt med 57 prosent, fra 540 kroner til 850 kroner måneden.

- Behovsprøving mot ektefelles inntekt er fjernet.

Men vi vil ta nye skritt. De største problemene med dagens studiefinansiering ligger i tilbakebetalingsfasen. Regjeringen vil i høst legge fram en melding om ulike modeller for inntektsavhengig tilbakebetaling av studielån. Målet er å skape en tilbakebetalingsordning som gir alle trygghet for at de vil klare sine utgifter etter endt utdanning. Vi vil også se på tiltak for å stimulere til å fullføre også de lengste studiene. Hovedfagsstudenter kan få tilbud om omgjøring av noe av studielånet til stipend etter fullført studium.

Det er etterhvert blitt klart at regler og bevilgninger i Lånekassen ikke er helt i samsvar med hverandre. Det har ført til at Lånekassa faktisk ikke har brukt opp sine bevilgninger, verken i 1985 eller i fjor - og det samme vil skje i år. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en rask gjennomgang av reglene med sikte på forbedringer.

Styrking av høyere utdanning er en viktig del av Regjeringens politikk for omstilling og fornyelse i næringslivet. I årets statsbudsjett er forskning og utdanning prioritert. I

tilleggsmeldingen om høyere utdanning legges det opp til flere studieplasser, spesielt innen områdene teknologisk utdanning, økonomisk og administrativ utdanning og i helse- og sosialfag-utdanningen.

Miljøpolitikk

I løpet av et tiår har miljøkrisene stadig rykket oss nærmere inn på livet. 1990-årene vil bli fylt av flere kriser og nye kriser, dersom vi ikke klarer å snu utviklingen i tide. Det er nå vi må erkjenne at alle land i verden er del av en felleskrise - at fattigdom, gjeldskrise, ørkenspredning, nedhogging av den tropiske regnskogen og forurensning av havet og atmosfæren, alt er samme krise.

Ennå har vi tid, og vi kan ha håp om å lykkes. "Vår felles framtid" er budskapet fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling.

Den strategi kommisjonen foreslår er å satse på en bærekraftig utvikling. Vi har nå kommet til et vendepunkt der kort-siktige gevinster må vike. Fra nå av må vi lære oss å se på økologi og økonomi som to sider av samme sak. Også miljøet må verdsettes som en kapital vi ikke har ubegrenset av.

Vi trenger et nytt innhold i begrepet vekst, og en ny type samfunnsregnskap, der også sosiale og økologiske utgifter teller med. Det sies ofte at strengere miljøkrav blir for dyrt. Selvsagt er det ofte vanskelig å veie økonomiske besparelser og gevinster på kort sikt, mot økologiske kostnader på lengre sikt. Men vi har også erfaring for at miljøkrav til næringslivet fører til nødvendige og positive omstillinger. Vi var tidlig ute med miljøkrav, og vi har kommet langt i utviklingen av miljøvernteknologi. På områder hvor vi ligger i spissen har vi også fått innpass på utenlandske markeder for slikt utstyr.

I 1986 opplevde vi flere dramatiske miljøkatastrofer. Desverre er miljøskader ofte mer snikende, det dreier seg om skjulte skader som hoper seg opp over tid. Miljøpolitikken må derfor ha et langsiktig perspektiv og vi trenger et bredt forskningsmiljø som kan overvåke utviklingen, nasjonalt og internasjonalt.

For vårt land er miljøsituasjonen på endel områder bedre enn i mange andre land. De fleste har lett tilgang på frisk luft og friskt vann. Men vi har store oppgaver foran oss.

I den første miljøpolitiske redegjørelse som er gitt for Stortinget pekte miljøvernministeren blant annet på:

- Fjerdeparten av våre største elver og vann er sterkt forurenset.
- 200 000 mennesker bor i eller oppholder seg i områder hvor luftforurensningene er over de anbefalte grenseverdiene.
- 700 000 mennesker er plaget av støy fra veitrafikken.
- Halvparten av de miljøfarlige spesialavfallet disponeres på ulovlig måte.

Jeg kunne nevne flere problemer og dermed oppgaver. Miljøproblemene, nasjonalt og internasjonalt stiller nye krav til oss alle, og til vårt politiske system. Ingen partier bør slå seg til to med hva de har utrettet. Arbeiderpartiet og Regjeringen vil trappe opp kampen mot forurensningene fra industri, landbruk og boligområder. Under den borgerlige regjeringen gikk utviklingen også på dette feltet desverre i gal retning. For eksempel var bevilgningene til miljøvern 14,5 prosent lavere i 1986 enn i 1981. Vi arbeider nå med å snu utviklingen.

Det er en stor snuoperasjon vi må få igang, nasjonalt og internasjonalt. Oppgaven kan virke overveldende. Noen vil spørre: Kan det nytte?

Svaret på dette er at kampen for miljøet må føres på mange plan. Alle kan gjøre noe. Nesten daglig møter vi problemer som gjelder trafikkbelastning, industriutslipp, beskjæring av grønne lunger i byene, spørsmål om kjemikalier i maten, og en rekke lignende spørsmål i vår egen hverdag. I dette ligger store muligheter for at det blir mer politisk engasjement i de lokale miljøproblemene.

For å møte denne utfordringen har Miljøverndepartementet utarbeidet en "kokebok" for hvordan den nye planloven kan brukes

104

for å gi enkeltmennesket større innflytelse. Miljøvernministeren har også i samarbeid med Norske Kommuners Sentralforbund invitert kommunene til å være med på et utviklingsopplegg for kommunal miljøforvaltning.

I hele denne prosessen ser jeg store oppgaver for AUF. Vi kommer ikke videre uten de som er utålmodige av hjertet. Det er de som må hjelpe oss å holde hensynet til miljøet høyt oppe på den politiske dagsorden, lokalt, nasjonalt og internasjonalt.